



Brüssel, 6.5.2014
COM(2014) 249 final

**KOMISJONI ARUANNE EUROOPA PARLAMENDILE, NÕUKOGULE, EUROOPA
MAJANDUS- JA SOTSIAALKOMITEELE NING REGIOONIDE KOMITEELE**

2013. aasta konkurentsipoliitika aruanne

{SWD(2014) 148 final}

KOMISJONI ARUANNE EUROOPA PARLAMENDILE, NÕUKOGULE, EUROOPA MAJANDUS- JA SOTSIAALKOMITEELE NING REGIOONIDE KOMITEELE

2013. aasta konkurentsipoliitika aruanne

SISSEJUHATUS. ELi KONKURENTSIPOLIITIKA KUI VAHEND, MILLE ABIL TAASTADA EUROOPA KONKURENTSIVÕIME

2013. aastal on olnud näha julgustavaid märke sellest, et Euroopa majandus on elavnemas. ELi tasandil võetud poliitikameetmed võimaldasid hakata taastama usaldust ja looma alust naasmiseks kasvuteele. Jõupingutusi ei tohiks sellegipoolest vähendada. Kui EL soovib jätta kriisi pärandi selja taha ja anda Euroopa majandusele uue hoo, tuleb minna kaugemale. Euroopa vajab struktuurseid muudatusi, tõhusat ressurside jaotamist ja tootlikkuse kasvu. Arukas, jätkusuutlik ja kaasav majanduskasv jääb Euroopa poliitilise tegevuskava keskmesse kogu sellel kümnendil. Selle eesmärgi saavutamiseks on väga tähtis edendada kogu ELis konkurentsivõimet.

Konkurentsivõime on mitmeosaline ja mitmemõõtmeline mõiste. Maailma majandusfoorumi üleilmse konkurentsivõime aruandes on konkurentsivõime määratletud kui kogum institutsioonidest, strateegiatest ja teguritest, mis määravad kindlaks riigi tootlikkuse¹. Euroopa Komisjoni koostatud Euroopa konkurentsivõime aruande kohaselt on konkurentsivõime alus institutsioonilised ja mikromajanduslikud poliitikakokkulepped, millega luuakse tingimused ettevõtete tekkimiseks ja jõudsaks arenemiseks ning individuaalse loovuse ja jõupingutuste kannustamiseks². Konkurentsipoliitika vahendid sobivad igati kokku mõlema kirjeldusega.

Lisaks jõuti Euroopa Parlamendi 2013. aasta uuringus konkurentsipoliitika kohta³ järeldusele, et „konkurentsil on tootlikkuse ja innovatsiooni kui majanduskasvu edendavate jõudude suurendamisel väga oluline roll. See tähendab, et konkurentsipoliitika, millega ergutatakse konkurentsi, elavdab kasvu”.

See kehtib kõikide konkurentsipoliitika vahendite puhul. Monopolidevastaste õigusaktide jõustamisega saab astuda vastu turgu valitsevate ettevõtete püüdlustele hoida uued turulesisenejad turust eemal ja mitte lasta neil endaga tõhusalt konkureerida. Samuti saab sellega luua tingimused ELi tööstuse sisendihindade langemiseks. Ühinemise kontrolli abil saab tagada turgude avatuse ja tõhususe. Riigiabipoliitikaga kaitstakse siseturgu moonutuste eest ja aidatakse suunata avaliku sektori vahendid konkurentsivõimet suurendavate eesmärkide saavutamisele.

Peale selle on konkurents ja konkurentsipoliitika innovatsiooni jõudsaks edenemiseks vajalike üldtingimuste lahutamatu osa. Nad pakuvad stiimuleid nii juba tegutsevatele kui ka alles alustavatele innovaatilistele ettevõtjatele, ärgitavad ettevõtjaid oma tegevust tõhustama ning soodustavad teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni elavdamiseks ette nähtud toetuste andmist.

¹ Maailma majandusfoorum: The Global Competitiveness Report 2013–2014, http://www3.weforum.org/docs/WEF_GlobalCompetitivenessReport_2013-14.pdf.

² SEK(2011) 1188 (lõplik) Part 1: Commission Staff Working Paper, European Competitiveness Report 2011.

³ The Contribution of Competition Policy to Growth and the EU 2020 Strategy, IP/A/ECON/ST/2012-25, [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/etudes/join/2013/492479/IPOL-ECON_ET\(2013\)492479_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/etudes/join/2013/492479/IPOL-ECON_ET(2013)492479_EN.pdf).

Konkurentsipoliitika edendab konkurentsivõimet üleilmses kontekstis. Tervistav konkurents ühtsel turul valmistab Euroopa ettevõtjaid ette äritegevuseks ja edu saavutamiseks üleilmsetel turgudel. Ühtlasi on see aluseks tänapäeva tööstuspoliitikale, nagu on väljendatud Lissaboni lepingu tööstust käsitlevates sätetes (ELi toimimise lepingu artikkel 173), kus on öeldud, et ELi ja liikmesriikide võetavad meetmed peavad olema „kooskõlas avatud ja konkurentsile rajatud turgude süsteemiga”.

Peale selle on konkurentsipoliitika vajalik selleks, et täiendada ühtse turu alaseid õigusakte. Reguleerivate meetmete mõju ettevõtete strateegiatele ja investeeringutele võib väheneda, kui ühtset turgu ja konkurentsi käsitlevaid eeskirju ei jõustata nõuetekohaselt.

Riigiabi- ja konkurentsieeskirjade jõustamisel on märkimisväärne roll ka strateegia „Euroopa 2020” elluviimisel ja selle juhtalgatuste eesmärkide saavutamisel. Eelkõige aidatakse konkurentsipoliitika meetmetega rakendada juhtalgatusi „Innovaatiline liit”, „Üleilmastumise ajastu uus tööstuspoliitika”, „Ressursitõhus Euroopa” ja „Euroopa digitaalarengu tegevuskava”.

2013. aastal on kõik konkurentsieeskirjade jõustamise vahendid aidanud kaasa majanduskasvu ja konkurentsivõime edendamisele kogu Euroopa majanduses. Monopolidevastaste õigusaktide jõustamisega on ära hoitud siseturu kunstlik killustamine ja selle eest karistatud. Ajakohastatud on riigiabi, et ärgitada kavandama majanduskasvu edendavaid avaliku sektori kulutusi. Olulised otsused on vastu võetud strateegilise tähtsusega sektorites, nagu finantsteenused, telekommunikatsiooniteenused, digitaalmajandus ja energeetika. Rahvusvaheline koostöö konkurentsipoliitika kujundamisel ja jõustamisel aitas lahendada probleeme, mis tekkisid seoses ettevõtete üha suurema rahvusvahelistumisega.

Ja veel – 2013. aastal jõuti ELi konkurentsipoliitikas kahe olulise verstapostini. Esiteks määrus 1/2003,⁴ mille vastuvõtmisega juhatati ELi konkurentsieeskirjade jõustamise valdkonnas sisse uus ajastu, on nüüd, kümme aastat hiljem, viinud kokkuvõtete tegemiseni ja nimetatud eeskirjade täiustamise kaalumiseni. Teiseks, 11. juunil võttis komisjon vastu ettepaneku võtta vastu direktiiv konkurentsivõime rikkumise korral esitatavate kahju hüvitamise hagide kohta⁵. Tegemist on meetmega, mida sidusrühmad olid juba ammu oodanud ja mis oli ühtlasi komisjoni praeguse koosseisu üks poliitilisi prioriteete. Neil ja käesolevas aruandes käsitletavatel teemadel toimunud arutelu on elavdanud komisjoni ja Euroopa Parlamendi vahel aasta läbi peetud pidevat struktureeritud dialoogi (vt 8. jagu „Konkurentsialane dialoog teiste institutsioonidega” ja – täiendavate üksikasjadega tutvumiseks – käesolevale aruandele lisatud komisjoni talituste töödokument).

1. KONKURENTSIVÕIME EDENDAMINE KARTELLIDEVASTASE VÕITLUSE KAUDU

Euroopa ettevõtete edukus sõltub suuresti konkurentsivõimelistest hindadest. Sisendikulud, mis on konkurentsivastaste võtete ja turustruktuuridega kunstlikult kõrgeks aetud, kahjustavad Euroopa konkurentsivõimet üleilmsetel turgudel ja Euroopa üldisi kasvuväljavaateid. On ütlema tagi selge, et suuremad sisendikulud väljenduvad Euroopa tarbijate jaoks kõrgemates lõpphindades.

⁴ Nõukogu määrus (EÜ) nr 1/2003, 16. detsember 2002, asutamislepingu artiklites 81 ja 82 sätestatud konkurentsieeskirjade rakendamise kohta.

⁵ COM(2013) 404 (final). Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv teatavate eeskirjade kohta, millega reguleeritakse liikmesriikide õiguse kohaseid kahju hüvitamise hagsid liikmesriikide ja Euroopa Liidu konkurentsivõime rikkumise korral; kättesaadav aadressil <http://ec.europa.eu/competition/antitrust/actionsdamages/documents.html>.

Selles kontekstis on ülioluline võtta meetmeid kartellide vastu. Kartellid on sageli seotud sisendi ja vahetoodetega ning komisjon on suunanud oma jõustamispingutused sellele valdkonnale. Viimastel aastatel on mitme eduka uurimise tulemusel lammutud kartellid, mis olid põhjustanud õigustamatult kõrgeid sisendihindu ja kahjustanud rängalt ELi konkurentsivõimet⁶.

Komisjon lõpetas ühe sellise juhtumi uurimise ka 2013. aastal. Juulis määras komisjon viiele autoosade tarnijale – Sumitomo, Yazaki, Furukawa, S-Y Systems Technologies (SYS) ja Leoni – trahvi kogusummas 141 791 000 eurot osalemise eest ühes või mitmes viiest kartellist, et tarnida Toyotale, Hondale, Nissanile ja Renault'le juhtmekimpe. Kartellid hõlmasid kogu Euroopa Majanduspiirkonda (EMP)⁷. Juhtmekimp on kogum signaale või elektrivoolu edastavaid kaableid, mis ühendavad arvutid mitmete auto osadega, ning seda kirjeldatakse sageli auto kesknärvisüsteemina.

Kartellidevastaste õigusaktide jõustamine, mis toob kaasa läbipaistvama finantsteenuste sektori: intressimäära tuletisinstrumentidega seotud juhtumid

Intressimäära tuletisinstrumentid on finantstooted, mida pangad või ettevõtted kasutavad intressimäära kõikumise riski juhtimiseks. Nende väärtuse tuletamisel võetakse aluseks baasintressimäär, näiteks Londoni pankadevaheline intressimäär (LIBOR), mida kasutatakse erinevate väeringute, sealhulgas Jaapani jeeni puhul, või euro üleeuroopaline pankadevaheline intressimäär (EURIBOR), mida kasutatakse euro puhul.

Ajavahemikus 2005. aasta septembrist kuni 2008. aasta maini tegutses euro intressimäära tuletisinstrumentide kartell. Kokkuleppe sõlmijad olid Barclays, Deutsche Bank, RBS ja Société Générale. Kartell püüdis moonutada nende tuletisinstrumentide komponentide hinna tavapärasest kujunemist. Eri pankade kauplejad arutasid EURIBORi väljaarvutamiseks esitatavaid intressimäärasid ning oma kauplemis- ja hinnakujundusstrateegiaid. Menetlus algatati ka Crédit Agricole'i, HSBC' and JPMorgani suhtes. Uurimine, mis on seotud nende kolme äriühingu tegevusega, jätkub standardse kartellimenetluse raames.

Jeeni intressimäära tuletisinstrumentide sektoris paljastas komisjon seitse selget kahepoolset rikkumist, mis toimusid ajavahemikus 2007–2010 ja kestsid 1–10 kuud. Kokkumäng hõlmas osalevate pankade kauplejate vahelisi arutelusid teatavate intressimäärade teemal, mis esitati Jaapani jeeni suhtes kohaldatud LIBORi väljaarvutamiseks. Asjaomased kauplejad vahetasid teinekord ka kaubanduslikult tundlikku teavet, mis oli seotud kas kauplemispositsioonide või tulevikus Jaapani jeeni suhtes kohaldatava LIBORi väljaarvutamiseks esitatavate intressimääradega (ühel juhul oli see seotud ka teatavate tulevaste intressimääradega Euroyen TIBORi (Tokyo pankadevaheline intressimäär) väljaarvutamiseks). Pangad, kes osalesid ühes või mitmes neist rikkumistest, olid UBS, RBS, Deutsche Bank, Citigroup ja JPMorgan. Maaklerfirma RP Martin hõlbustas ühe rikkumise toimepanekut sellega, et kasutas oma kontakte mitmete Jaapani jeeni LIBORi paneeli pankadega, kes rikkumises ei osalenud, eesmärgiga mõjutada nendepoolseid Jaapani jeeni LIBORi väljaarvutamiseks esitatavaid intressimäärasid. Komisjon on algatanud sama uurimise käigus menetluse ka maaklerfirma ICAP suhtes. Uurimine jätkub standardse kartellimenetluse raames.

Nende otsustega edastatakse selge sõnum, et komisjon on võtnud nõuks selliste finantssektori kartellide vastu võidelda ja sellise tegevuse eest karistada. Selleks et finantsturud toimiksid korralikult, teenides reaalmajandust, mitte vaid mõne üksiku osalise huve, on üliolulised aus konkurents ja läbipaistvus.

Veel üks viimaste aastate suundumus on olnud kartellide paljastamine teenuste sektoris. Komisjon tegeleb praegu finantsteenuste valdkonnas mitme juhtumiga. 4. detsembril trahvis komisjon kaheksat panka kokku 1 712 468 000 euroga osalemise eest kartellides Euroopa Majanduspiirkonda hõlmavatel tuletisinstrumentide turgudel⁸. Neli neist osales kartellis, mis oli seotud euro intressimäära tuletisinstrumentidega. Kuus neist osales ühes või mitmes kahepoolses kartellis, mis olid seotud Jaapani jeeni intressimäära tuletisinstrumentidega.

⁶ Märkimisväärsate varasemate näidete hulka kuuluvad trahvid, mis määrati autoklaasi, dünaamiliste muutmälude (DRAM – lauaarvutites, serverites ja tööjaamades kasutatavad mälukiibid) ja sünteetilise kummi tootjatele.

⁷ Juhtum AT.39748 – autode juhtmekimbud.

⁸ Juhtum 39861 – jeeni intressimäära tuletisinstrumentid; juhtum 39912 – euro intressimäära tuletisinstrumentid.

Selline kokkumäng on Euroopa Liidu toimimise lepingu artikliga 101 keelatud. Mõlemad otsused võeti vastu kokkuleppemenetluse raames ja pooltele määratud trahve vähendati 10 % seoses nende valmisolekuga saavutada lahendus kokkuleppe teel.

Komisjonil on käsil mitu juhtumit ka toidusektoris, valdkonnas, mis otseselt puudutab tarbijaid. Novembris määras komisjon kartelli moodustamise eest kokku 28 716 000 euro suuruse trahvi neljale Euroopas registreeritud ettevõttele, mis kauplevad Põhjamere krevettidega – Heiploeg, Klaas Puul, Kok Seafood (kõik registreeritud Madalmaades) ja Stührk (registreeritud Saksamaal)⁹. Ajavahemikus 2000. aasta juunist kuni 2009. aasta jaanuarini leppisid Heiploeg ja Klaas Puul kokku hindades ja Põhjamere krevettide müügist jagamises Belgias, Prantsusmaal, Saksamaal ja Madalmaades.

Nende otsuste kõrval esitas komisjon aprillis vastuväited mitmele kiipkaartide kiipide tarnijale seoses nende väidetava osalemisega kartellis¹⁰. Kiipkaartide kiipidel on lugematul hulgal kasutusvaldkondi, nagu SIM-kaardid, pangakaardid, ID-kaardid, lisaks kasutatakse neid mitmetes muudes seadmetes. Vastavalt komisjoni esialgsele seisukohale võisid teatud tarnijad oma tegevust Euroopa Majanduspiirkonnas hinnataseme säilitamiseks kooskõlastada. Alguses püüdis komisjon pidada arutelusid, et sõlmida teatavate ettevõtetega seoses nende väidetava osalusega kokkulepe. Edusammude puudumise tõttu otsustas komisjon lõpuks siiski rakendada tavapärasest monopolidevastast menetlust.

Lõpetuseks tuleks meelde tuletada, et kartellid võivad killustada siseturgu ja takistada tööstuse kohanemist muutuvate turutingimustega. Seepärast ei piirdu nende tekitatav kahju üksnes nende turgudega, kus asjaomased äriühingud tegutsevad, vaid võib mõjutada ka kogu majanduse konkurentsivõimet.

2. KONKURENTSIEESKIRJADE TÕHUSA JÕUSTAMISE JA ÜHINEMISE KONTROLLI TAGAMINE ETTEVÕTETE JA TARBIJATE HUVIDES

Määrus 1/2003, mis on peamine menetlusvahend ELi toimimise lepingu artiklite 101 ja 102 jõustamisel, hakkas kehtima 1. mail 2004. See määrus oli pöördepunktiks, kuivõrd see andis kõikidele ELi jõustajatele (komisjonile ning liikmesriikide konkurentsiasutustele ja kohtutele) õiguse kohaldada ELi konkurentsieeskirju kokkulepete ja tavade suhtes, mis võivad mõjutada liikmesriikidevahelist kaubandust, austades samal ajal mõjutatud sidusrühmade põhiõigusi, mida kaitstakse Euroopa põhiõiguste hartaga.

Loodi Euroopa konkurentsivõrgustik ja võeti kasutusele koostöövahendid, et tagada ühiste eeskirjade tõhus ja sidus kohaldamine. Tänu sellele on komisjon ja liikmesriikide konkurentsiasutused saavutanud jõustamise vallas ühiselt märkimisväärsed tulemusi, mille aluseks on ulatuslik poliitikaalane töö. Komisjon on vaadelnud alates 2004. aasta maist potentsiaalselt konkurentsivastaseid tavasid sisuliselt igas majandussektoris ja võtnud vastu üle 120 otsuse. Liikmesriikide konkurentsiasutused on uurinud samal ajavahemikul omalt poolt enam kui 1 600 juhtumit, mille tulemusel on tehtud üle 600 jõustamisotsuse.

2013. aastal pööras komisjon pilgu tagasi möödunud kümne aasta kogemusele, et analüüsida ELi konkurentsiasutuste tööd eri sektorites ja eri liiki rikkumiste vallas. Varasemate prioriteetide ja saavutuste hindamine aitab tugevdada juba praegugi suurepäraselt komisjoni ja riiklike konkurentsiasutuste tegevuse kooskõlastamist.

⁹ Juhtum AT.39633 – krevetid.

¹⁰ Juhtum 39574 – kiipkaartide kiibid.

Määrus 1/2003 praktikas

Liikmesriikide konkurentsiasutuste struktuurid

ELi õiguse jõustamine sõltub liikmesriikidest, kelle ülesanne on tagada tõhusate ja hästi varustatud riiklike konkurentsiasutuste olemasolu ning kelle hooleks on jäetud suuresti ka konkurentsieeskirjade jõustamise riikliku korra väljatöötamine. Ainus selgesõnaline nõue on see, et liikmesriigid peavad määrama ELi toimimise lepingu artiklite 101 ja 102 kohaldamise eest vastutavad asutused nii, et määruse sätetest oleks tõhusalt kinni peetud. Viimastel aastatel on toimunud mitmes liikmesriigis struktuurireformid. Liikmesriikide konkurentsiasutuste struktuurid on liikunud Euroopa konkurentsivõrgustikus üldjuhul suurema autonoomsuse ja tõhususe poole. Sellegipoolest on tekkinud küsimused seoses mõne riikliku konkurentsiasutuse sõltumatuse ja ressursidega. Vältida tuleb tagasilangust.

Jõustamisvolituste ühtlustamine

Määrusega jäeti liikmesriikidele vabadus määrata ELi konkurentsieeskirjade kohaldamiseks kindlaks oma menetlused ja sanktsioonid. Kui jätta kõrvale liikmesriikide üldine kohustus tagada tulemuslik jõustamine, eeskätt tõhususe ja samaväärsuse põhimõtete kohaldamise kaudu, ei reguleerita ega ühtlustata neid küsimusi ELi õiguses. Seepärast kohaldavad komisjon ja liikmesriikide konkurentsiasutused samu materiaalõigusnorme eri menetluste ja sanktsioonide rakendamise kaudu. Jõustamisvolituste ühtlustamine on olnud Euroopa konkurentsivõrgustikus tähelepanu keskmes aastaid. Selles võrgustikus on koostatud eeskätt üksikasjalikke võrdlevaid aruandeid uurimis- ja otsustamisvolituste kohta, ent ka uurimis- ja otsustamisvolitusi käsitlevaid soovitusi. Mis puudutab konkurentsivõrgustiku rikkumise korral rakendatavaid sanktsioone, siis enamik liikmesriikide konkurentsiasutusi saab määrata heidutavaid tsiviil- või haldustrahve ja kohaldada trahvide kindlaksmääramisel sarnast alusmetoodikat. Menetluste suurema ühtlustumiseni viivate reformide rakendamist on julgustatud riigipõhiste soovitustega strateegia „Euroopa 2020” (Euroopa poolaasta) raames ja majanduse kohandamise programme kontekstis.

Leebema kohtlemise põhimõtete ühtlustamine ja seos teiste õigusvaldkondadega

Leebema kohtlemise programme peetakse üldjuhul oluliseks vahendiks, et avastada salajasi kartelle. Ühtluse ja sujuva koostoime edendamine selles valdkonnas on olnud Euroopa konkurentsivõrgustikus esmatähtis eesmärk algusest peale. Euroopa konkurentsivõrgustiku raames välja töötatud leebema kohtlemise näidisprogrammis esitatakse liikmesriikidele / liikmesriikide konkurentsiasutustele ühtne kogum näidiseeskirju ja -menetlusi, millest on võimalik ammutada innustust riiklike meetmete kavandamisel. Selle tulemusel on sisuliselt kõik liikmesriigid kasutusele võtnud leebema kohtlemise programmid ja toimunud on ka märkimisväärne kooskõlastamine leebema kohtlemise näidisprogrammiga. Leebema kohtlemise programmi täiustati 2012. aasta lõpus.

Komisjon hoiab ka edaspidi ELi konkurentsieeskirjade jõustamise üldise raamistiku toimimisel hoolega silma peal.

2013. aastal võttis komisjon vastu veel ühe monopolidevastase õiguskeskkonna jaoks olulise algatuse: ettepaneku võtta vastu direktiiv selle kohta, kuidas kodanikud ja ettevõtted saavad nõuda kahju hüvitamist, kui nad langevad ELi konkurentsieeskirjade rikkumise ohvriks,

näiteks seoses kartellidega ja turgu valitseva seisundi kuritarvitamisega¹¹. Ettepanekuga ollakse valmis kõrvaldama arvukaid praktilisi raskusi, millega ohvrid seisavad sageli silmitsi, kui nad püüavad saada ELi konkurentsioiguse rikkumise tagajärjel kantud kahju eest õiglast hüvitist.

Konkurentsieeskirjade rikkumise ohvritele tekitatud kahju tõhusat hüvitamist pärssivate takistuste kõrvaldamine

Seadusandlik ettepanek

11. juunil võttis komisjon vastu ettepaneku võtta vastu direktiiv, mis käsitleb kahju hüvitamise hagisid ELi konkurentsioiguse rikkumise korral. ELi õiguse kohaselt on igal isikul või ettevõttel, kes on kandnud kahju ELi konkurentsioiguse rikkumise tõttu, õigus kahju täielikule hüvitamisele. Ettepanekul on kaks üksteist täiendavat eesmärki. Esiteks muuta see ELi õigus saada hüvitist reaalsuseks kõikides liikmesriikides, kõrvaldades peamised praktilised takistused, millega tarbijatel ja ettevõtetel tuleb hüvitise taotlemisel pidevalt silmitsi seista. Teiseks on ettepaneku eesmärk optimeerida selliste eraõiguslike kahju hüvitamise hagide ning komisjoni ja liikmesriikide konkurentsiasutuste avalik-õiguslike meetmete vastastikmõju, et tagada avalik-õiguslike meetmete kaudu ELi konkurentsioiguse täitmine ja saavutada üldine tõhusam jõustamine.

Nende eesmärkide saavutamiseks sisaldab ettepanek materiaal- ja menetlusõigusnorme, mis käsitlevad konkurentsieeskirjade rikkumisega tekitatud kahju hüvitamise hagide olulisi aspekte, nagu juurdepääs tõenditele, kahju hüvitamise hagi esitamise aegumistähtajad, kaebeõigus, tõendamiskohustus kahju hüvitamise taotlemisel seoses müügiahelas edasisuunatud ülemäärase ostuhinnaga. Ettepanekuga püütakse tekitada või tagada avalik-õiguslike meetmete võtmiseks esitatud tõendite lubatavuse/avaldamise puhul õiguskindlus. Näiteks selleks, et tagada leebe kohtlemise programmide atraktiivsus, nähakse ettepanekuga ette, et ettevõtja leebusavaldusi ei tohiks kunagi avaldada eraõiguslikes kahju hüvitamisega seotud kohtuvaidlustes. Ettepanekuga hõlbustatakse kahjude hüvitamise järelhagide esitamist, sätestades, et liikmesriikide konkurentsiasutuste lõplikel otsustel rikkumiste kohta peab olema tõendusjõud.

Kõrvalmeetmed

Ettepanekuga samal ajal võttis komisjon vastu teatise, milles käsitletakse kahju suuruse kindlakstegemist Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 101 või 102 rikkumisel põhinevate kahju hüvitamise hagide korral, et anda suuniseid kohtutele ja kahju hüvitamise hagide pooltele. Teatisele on lisatud komisjoni talituste koostatud ulatuslikumad praktilised suunised, mis tõlgitakse kõikidesse ELi ametlikes keeltesse. Ja veel – ettepanekut täiendab ka komisjoni soovitus kollektiivsete õiguskaitsevahendite kohta, milles on soovitatud kõikidel liikmesriikidel need vahendid kasutusele võtta, et hõlbustada kõikide liidu kodanike liidu õigusest tulenevate õiguste, sealhulgas konkurentsieeskirjade rikkumisega tekitatud kahju eest hüvitise saamise õiguse jõustamist.

¹¹ COM(2013) 404 (final). Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv teatavate eeskirjade kohta, millega reguleeritakse liikmesriikide õiguse kohaseid kahju hüvitamise hagisid liikmesriikide ja Euroopa Liidu konkurentsioiguse rikkumise korral.

Peale selle võttis komisjon 5. detsembril vastu ettevõtjate ühinemise lihtsustamise paketi. Paketi raames muudeti ühinemismääruse rakendusmäärust¹² ja võeti vastu uus teatis lihtsustatud korra kohta¹³. On oodata, et lihtsustatud korra alusel käsitletavate juhtumite suhtarv suureneb selle tulemusel märkimisväärselt.

See lihtsustamisalgatus on konkreetne näide komisjoni pühendumisest sihtidele, mis on paika pandud õigusloome kvaliteedi ja tulemuslikkuse programmis,¹⁴ mille eesmärk on edendada ELi ettevõtjate ja kodanike regulatiivse koormuse vähendamise ja majanduskasvu ja konkurentsivõimet.

3. RIIGIABI AJAKOHASTAMINE AVALIKU SEKTORI VAHENDITE SUUNAMISEKS KONKURENTSIVÕIMET SUURENDAVATE EESMÄRKIDE SAAVUTAMISELE

Sarnaselt sellise konkurentsivastase tegevusega nagu kartellide moodustamine võidakse ka valitsuse antavate ebaseaduslike toetustega kallutada konkurentsiolekorda, tekitada tarbetuid tõkkeid ja raisata siseturu kasvupotentsiaali. Valitsuse toetusel võib aga olla ka positiivne mõju, kui see on hästi suunatud, kui sellega kõrvaldatakse turutõrkeid ning luuakse stiimulid investeringute ja sammude jaoks, mida vastasel korral ei astutaks. Hästi läbi mõeldud riigiabi saab ergutada innovatsiooni ja inimkapitali arengut. Samuti saab ELi riigiabipoliitikaga aidata liikmesriikide ametiasutustel kasutada eelarve piirangute ajal võimalikult hästi ära kahanevaid vahendeid. Majanduskasvule suunatud strateegiatele tehtavate riiklike kulutuste edendamine on selles majanduskontekstis üks ELi põhieesmärke ja riigiabi ajakohastamise strateegia aluspõhimõte¹⁵. Strateegia reformimine on jõudmas lõpule. Allpool on esitatud peamised elemendid, mille kallal komisjon 2013. aastal töötas.

Konkurentsivõime erinevuste kaotamine kõikjal ELis sihipärase piirkondliku abi toel

2013. aasta juunis võttis komisjon vastu uued piirkondliku abi suunised 2014.–2020. aastaks¹⁶. Suuniste vastuvõtmisele eelnesid ulatuslikud konsultatsioonid sidusrühmade (liikmesriikide, piirkondlike ja kohalike omavalitsuste, ettevõtjate ühenduste, huvirühmade, üksikute ettevõtjate ja kodanikega), Euroopa Parlamendi, Regioonide Komitee ning Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega. Piirkondliku abi suunised aitavad vähendada konkurentsivõime erinevusi kõikjal ELis, toetades tootlike investeringute tegemist lisaväärtusega projektidesse, eeskätt Euroopa kõige ebasoodsamates piirkondades.

Kohanemine lairibataristu väljaarendamisega seotud ülesannetega: uued lairibavõrkudega seotud riigiabieeskirjad

Jaauanuaris jõustusiid läbivaadatud suunised ELi riigiabieeskirjade kohaldamiseks lairibasektoris¹⁷. Suunised aitavad liikmesriikidel saavutada Euroopa digitaalse tegevuskava eesmärke, jõustada avatud juurdepääsu tagamise kohustusi, parandada läbipaistvust ja

¹² Komisjoni rakendusmäärus (EL) nr 1269/2013, 5. detsember 2013, millega muudetakse komisjoni määrust (EÜ) nr 802/2004, millega rakendatakse nõukogu määrust (EÜ) nr 139/2004 kontrolli kehtestamise kohta ettevõtjate koondumise üle.

¹³ Teatis lihtsustatud korra kohta teatavate koondumiste menetlemiseks ühinemismääruse alusel.

¹⁴ COM(2013) 685 (final). Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „Õigusloome kvaliteet ja tulemuslikkus: saavutused ja järgmised sammud”, kättesaadav aadressil <http://ec.europa.eu/refit>.

¹⁵ COM(2012) 209 (final). Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „ELi riigiabi ajakohastamine”.

¹⁶ Piirkondliku riigiabi suunised 2014.–2020. aastaks (2013/C 209/01).

¹⁷ Ühenduse suunised riigiabieeskirjade kohaldamiseks seoses lairibavõrkude kiire kasutuselevõtuga (2013/C 25/01).

hõlbustada hästi suunatud abi andmist, lihtsustades samal ajal eeskirju, et võimaldada teha kiiremaid otsuseid.

Peale selle lisatakse teatavad lairibataristud läbivaadatud võimaldamismääruse¹⁸ vastuvõtmisega uute abiliikide hulka, mille komisjon võib vabastada etteteatamiskohustusest, hõlbustades sel moel lairibaprojektide elluviimist.

Usaldusväärse ja stabiilse rahastamisvõrgustiku edendamine: uued riigiabiieskirjad juurdepääsuks rahalistele vahenditele

Väikesed ja keskmise suurusega ettevõtjad (VKEd) on Euroopa majanduse selgroog: kolmest erasektori töökohast kaks ning enam kui poole ELi ettevõtete tekitatud kogulisandväärtusest on loonud VKEd. Nad on ka Euroopa konkurentsivõime suurendajad, omades üliolulist rolli innovatsiooni valdkonnas. Ent nendel ettevõtjatel on sageli keeruline saada juurdepääsu rahalistele vahenditele.

Seda arvesse võttes vaatas komisjon läbi riigiabi suunised, mis olid pühendatud VKEdesse tehtavate riskikapitaliinvesteeringute edendamisele. Riskifinantseerimise suunistes on sätestatud tingimused, mida liikmesriigid peavad täitma sellise toetuse andmisel, mille eesmärk on edendada varajastes arenguetappides olevate VKEde juurdepääsu riskikapitalile, kandmaks eelkõige hoolt selle eest, et sellise abiga võetakse sihikule kinnitust leidnud omakapitalivajadus ja ei tõrjuta kõrvale finantsasutusi. Uued riskifinantseerimise suunised võeti vastu 2014. aasta jaanuaris pärast kaht avalikku konsultatsiooni, õpikoda ja mitmepoolset kohtumist liikmesriikidega.

Suunised ajutistes raskustes olevate äriühingute päästmiseks ja ümberkorraldamiseks antava riigiabi kohta

Komisjon algatas novembris avaliku konsultatsiooni, pidades silmas finantssektoriväliste raskustes olevate ettevõtete toetamise suuniste läbivaatamist. Uued äriühingute päästmist ja ümberkorraldamist käsitlevad suunised võetakse vastu 2014. aastal. Nendega säilitatakse habras tasakaal raskustest tingitud tootmisvõimsuse vähenemise piiramise ja mitteilujõuliste ettevõtete turul hoidmisega tekitatava majanduskahju minimeerimise vahel. Ebatõhusatel ettevõtetel toetusega hinge sees hoidmisel on negatiivne mõju riikide eelarvetele ning see võib tõsiselt takistada konkurentsivõime ja majanduse kasvu. Uute suuniste vastuvõtmist tiivistavate põhimõtete eesmärk on kaitsta töökohti ja oskusteavet ettevõtetes, mis on pärast ümberkorraldamist elujõulised, ja pakkuda neile tuge, mida nad vajavad jätkusuutmatu tegevuse lõpetamiseks.

Innovaatilise kasvu elavdamine: uued suunised teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni jaoks antava riigiabi kohta

Komisjon tegeleb ka teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni jaoks antavat riigiabi käsitlevate suuniste läbivaatamisega, et võtta 2014. aastal vastu uued eeskirjad. Investeeringud teadus- ja arendustegevusse on konkurentsivõime seisukohalt väga olulised ning on üks strateegia „Euroopa 2020” põhieesmärke.

Teadus- ja arendustegevust piiravad Euroopas endiselt turutõrked. Teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni läbivaadatud raamistik aitab tõsta riigiabimeetmete rakendamise abil teadusuuringute ja innovatsiooni taset, tuues liikmesriikidele kaasa suurema paindlikkuse ja vähendades bürokraatiat teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni jaoks ette nähtud abi kasutamisel. Eelkõige pannakse rohkem rõhku turuga tihedalt seotud tegevusele, nagu

¹⁸ Nõukogu määrus (EL) nr 733/2013, 22. juuli 2013, millega muudetakse määrust (EÜ) nr 994/98, milles käsitletakse Euroopa Ühenduse asutamislepingu artiklite 92 ja 93 kohaldamist teatavate horisontaalse riigiabi liikide suhtes.

eksperimentaalne arendustegevus (sh katse- ja näidisprojektid), teadusuuringute infrastruktuur ja innovatsioon (sh mittetehnoloogiline innovatsioon). Komisjon on kiitnud alates 2007. aastast heaks üle 200 riikliku teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni kava.

Tulevased suunised energia- ja keskkonnavaldkonnas antava riigiabi kohta

Riigiabipoliitikaga toetatakse ELi pikaajalist energia- ja kliimamuutustealast strateegiat, mis tugineb energiavarustuse kindlusele, jätkusuutlikkusele ja konkurentsivõimele. Seda tehakse energiaturgude avamise ja võrdsete tingimuste tagamisega ning stiimulite ja saabuvatel kümnenditel vajaminevate oluliste investeeringute jaoks asjakohase raamistiku loomisega. Energia- ja keskkonnavaldkonnas antava riigiabi suuniste praeguse läbivaatamise raames näeb komisjon ette uute eeskirjade vastuvõtmise 2014. aastal. Uued suunised täiendavad 2012. aasta mais vastu võetud suuniseid heitkogustega kauplemise süsteemi puhul antava riigiabi kohta.

Uutes suunistes säilitatakse keskkonnaabi traditsioonilised elemendid, ent püütakse samal ajal tagada riigiabi ajakohastamise tihe koostoime strateegiaga „Euroopa 2020” ja selle juhtalgatustega.

Suuniste läbivaatamise üldine strateegiline siht on aidata ELi riikidel teha paremaid investeeringuid, et saavutada ELi energiapoliitika eesmärgid, ja hõlbustada tõhusa abi andmist, et tõsta keskkonnakaitse taset. Selle raames suurendatakse investeeringuid energiatõhususse, senisest paremini suunatakse avaliku sektori toetus taastuvatele energiaallikatele ja edendatakse toetuste kasutamist, et parandada võrkude sidumist ja töötada välja piiriülesed võrgud. Kaks viimati nimetatud punkti on ühed peamistest uutes suunistes leiduvatest uuendustest.

Uute suunistega seatakse sihiks vähendada võimalikult palju konkurentsimoonutusi keskkonna- ja energiavaldkonnas rakendatavate riigiabimeetmete vallas, eeskätt viies abi miinimumini ja innustades rakendama turusõbralikke vahendeid. Uued suunised on täielikult kooskõlas strateegias „Euroopa 2020” paika pandud ELi kliimamuutuste ja energiaeesmärkidega ning pakuvad liikmesriikidele tuge nende püüdlustes need eesmärgid saavutada.

4. ÕIGLASE JA STABIILSE FINANTSSEKTORI EDENDAMINE, ET TOETADA REAALMAJANDUST

Finantssektorist alguse saanud majanduskriis on lõõnud mõra finantsturgude usaldusväärsusesse. Stabiilsed, turvalised, avatud, konkurentsivõimelised ja õiglased finantsturud on aga majanduse tasakaalus ja jätkusuutliku laienemise jätkumiseks hädavajalikud. Komisjon on teinud õigusloome valdkonnas ulatuslikke jõupingutusi, et vähendada süsteemseid riske ja suurendada finantsturgude läbipaistvust. Kriisi algpõhjuseid ja majanduse praegusest olukorrast tingitud probleeme ei ole võimalik kõrvaldada ilma erinevate poliitikavahendite kombineerimiseta. Seepärast käib õiglast ja konkurentsivõimelist finantssektorit edendavate konkurentsieeskirjade jõustamine käsikäes pankade ümberkorraldamiseks antava riigiabi kontrollimisega. Konkurentsieeskirjade jõustamise kõrval on esitatud seadusandlikke ettepanekuid, mille eesmärk on parandada õiguskeskkonda.

Komisjoni konkurentsipoliitikaga seotud jõupingutused eesmärgiga tagada läbipaistvam finantssektor: keskendumine tuletisinstrumentidele ja baasmääradele

Suur hulk jõupingutusi on suunatud tuletisinstrumentide turule, võttes arvesse selle suurust ja rolli selliseid institutsioone nagu pangad ning pensionifondid ja tööstusettevõtted ohustavate riskide maandajana. Möödunud aastal jõustunud Euroopa turu infrastruktuuri määruses nõutakse standardsete tuletislepingute kesket kliirimist¹⁹. Finantsinstrumentide turgude direktiivi läbivaatamisel tegi komisjon ettepaneku, et nende tuletisinstrumentidega tuleks kaubelda läbipaistvatel ja organiseeritud kauplemisplatvormidel²⁰. Komisjoni monopolidevastase võitluse vahendid täiendavad neid reguleerivaid meetmeid. See tähendab eeskätt seda, et äriühinguid, kes kavatsevad kaubelda börsil, ei tohiks takistada selle tegevuse juures teiste konkurentsivastane käitumine. See on iseäranis oluline krediidiriski vahetuslepingute puhul, arvestades nende toodete osatähtsusega finantssektoris: 2013. aastal oli ligi 2 miljoni aktiivse krediidiriski vahetuslepingu tinglik koguväärtus üle 10 triljoni euro.

Komisjon algatas 2011. aastal krediidiriski vahetuslepingute turul uurimise, mille tulemusel avaldati 1. juulil 2013 vastuväited. Vastuväited olid adresseeritud äriühingutele Bank of America Merrill Lynch, Barclays, Bear Stearns, BNP Paribas, Citigroup, Credit Suisse, Deutsche Bank, Goldman Sachs, HSBC, JP Morgan, Morgan Stanley, Royal Bank of Scotland, UBS ning Rahvusvahelisele Vahetustehingute ja Tuletisinstrumentide Liidule (ISDA) ning andmeteenuste osutajale Markit²¹. Komisjon jõudis uurimise tulemusel esialgsele järeldusele, et nimetatud äriühingud ja liidud võisid kooskõlastada oma tegevust, et hoida ajavahemikus 2006–2009 ühiselt ära börside sisenemine krediidiriski vahetuslepingute turule, rikkudes sellega ELi konkurentsieeskirju, millega on keelatud konkurentsivastased kokkulepped, kooskõlastatud tegevus ja ettevõtjate ühenduste otsused.

Lisaks viis komisjon detsembris konkurentsivaldkonnas lõpule LIBORi, EURIBORi ja TIBORi baasmääradega seotud kokkulepete sõlmijaid käsitlevate juhtumite uurimise (vt lk 4). Uurimised algasid 2011. aastal ja komisjon pidas neid väga olulisteks²².

Need konkurentsieeskirjade rikkumisega seotud juhtumid tõstavad esile nii baasmäärade tähtsust kui ka haavatavust. Baasmäärad mõjutavad paljude finantsinstrumentide, nagu intressimäära vahetuslepingute ja intressiforvardite väärtust, ent ka selliste kaubanduslike ja mittekaubanduslike lepingute väärtust nagu tarnelepingud, laenud ja hüpoteegid. Neil on oluline roll ka riskijuhtimise puhul. Septembris esitas komisjon määruse eelnõu, et taastada usaldus nende baasmäärade vastu²³. Ettepaneku lõppeesmärk on tagada baasmäärade usaldusväärsus, kandes hoolt selle eest, et nende määrade puhul ei esineks huvide konflikte, et nad kajastaksid majanduse tegelikku olukorda, mida nad on ette nähtud mõõtma, ja et neid kasutataks asjakohaselt.

Riigiabi poliitika, millega toetatakse pangandussektoris distsiplineeritud ümberkorraldamist ja bilansikohanduste tegemist

Ajal, mil puudusid pankade finantsseisundi taastamist ja kriisilahendust käsitlevad ELi eeskirjad, mis on nüüd sätestatud pankade maksevõime taastamise ja kriisilahenduse direktiivis,²⁴ määrati pangandussektori jaoks ette nähtud riigiabieeskirjadega tegelikult kindlaks tingimused pankade kriisilahenduseks ELi tasandil. Pärast kriisi puhkemist

¹⁹ http://ec.europa.eu/internal_market/financial-markets/derivatives/index_en.htm.

²⁰ http://ec.europa.eu/internal_market/securities/isd/mifid/index_en.htm.

²¹ Juhtum AT.39745 – krediidiriski vahetuslepingud – teabeturud.

²² Juhtum 39861 – jeeni intressimäära tuletisinstrumentid; juhtum 39912 – euro intressimäära tuletisinstrumentid.

²³ Ettepanek ei hõlma üksnes intressi baasmäärasid, nagu LIBOR, vaid ka mitmesuguseid muid baasmäärasid, nagu kauba baasmäärad, finantsinstrumentide (nt energiaalased tuletisinstrumentid ja valuutatuletisinstrumentid) võrdlemisel kasutatavad baasmäärad, finantslepingutes kasutatavad baasmäärad ja investeerimisfondide tulemuslikkuse mõõtmisel kasutatavad baasmäärad.

²⁴ http://ec.europa.eu/internal_market/bank/crisis_management/#maincontentSec2.

reageerisid ELi valitsused finantsstabiilsust ähvardavatele ohtudele oma pankadele ulatusliku riikliku toetuse andmisega. Viimasel viiel aastal on kasutatud riigiabi poliitikat selleks, et kooskõlastada liikmesriikide astutavaid samme, säilitada pangandussektoris võrdne konkurentsiolekord ja kanda hoolt selle eest, et pankade päästmine toimiks kogu liidus sarnastel tingimustel. Ümberkorraldamisotsuste peamised eesmärgid oli taastada abi saavate pankade pikaajaline elujõulisus, tagada koormuse jagamine ja kaotada konkurentsimoounutused.

Pangandusteatisega kujundati need riigiabieeskirjad alates 1. augustist ümber²⁵. Seni, kuni ei ole teatatud teisiti, tagatakse uute eeskirjadega järjekindel poliitika reageerimiseks finantskriisile kogu ELis ja piiratakse konkurentsimoounutuste esinemist siseturul.

Komisjon võttis uute eeskirjade alusel aasta jooksul vastu mitu otsust pankade ümberkorraldamise kohta. 6. septembril kiitis komisjon uute riigiabieeskirjade alusel päästmisabina ajutiselt heaks riigi garantiid kahe Sloveenia panga – Factor banka d.d. ja Probanka d.d. – äsja võetud kohustustele. 18. detsembril kiitis komisjon heaks otsused rakendada riigiabimeetmeid viie Sloveenia panga suhtes. Komisjon kiitis heaks pankade Nova Ljubljanska banka d.d. (NLB) ja Nova Kreditna Banka Maribor d.d. (NKBM) ümberkorraldamise kavad, eeskätt põhjusel, et need võimaldavad muutuda pankadel pikas perspektiivis elujõuliseks, moonutamata sealjuures tarbetult konkurentsi. Komisjon kiitis heaks ka abi andmise Factor Banka d.d. ja Probanka d.d. tegevuse nõuetekohaseks lõpetamiseks, eelkõige seepärast, et nende kahe panga täielik lahkumine turult viib abi andmisega põhjustatavad konkurentsimoounutused miinimumini. Lõpetuseks kiitis komisjon finantsstabiilsuse tagamise otstarbel ajutiselt heaks päästmisabi andmise pangale Abanka Vipava d.d. Sloveenia pidi korraldama makromajandusliku tasakaalustamatuse menetluse kontekstis vara kvaliteedi läbivaatamise ja Sloveenia pangandussektori stressitesti. Hinnang selle läbivaatamise ja testi tulemustele, mille Sloveenia avaldas 12. detsembril, on esitatud 18. detsembril vastu võetud viies komisjoni otsuses.

Pankade ümberkorraldamise otsused, millest teatati enne 1. augustit 2013

Äriühingu Hypo Alpe Adria Group (HGAA) puhul kiitis komisjon 2013. aasta augustis heaks kava, mille kohaselt Austrias ja Kagu-Euroopas asuvad panga toimivad osad müüakse hiljemalt 2015. aasta keskpaigaks, samal ajal kui ülejäänud mitteelujõuliste osade tegevus lõpetatakse nõuetekohaselt. Müügiotsuse lõppemiseni kohaldab Austria uute äritehingute suhtes mitmeid piiranguid, eelkõige seoses riskide kontrollimisega, parandades sel viisil tütarettevõtjate turustatavust ja hoides konkurentsimoounutused võimalikult madalal tasemel.

Itaalia valitsus andis pangale Banca Monte dei Paschi di Siena (MPS) 2 miljardit eurot, et katta Euroopa Pangandusjärelevalve 2011. aasta detsembri stressitesti käigus ilmnunud kapitali puudujääk. Pärast seda, kui tehti kindlaks, et panga ärimudel on vähem riskantne ja võimaldab pikaajalist elujõulisust, kiitis komisjon MPSi ümberkorraldamiskava 2013. aasta novembris heaks.

²⁵ http://europa.eu/rapid/press-release_IP-13-672_en.htm.

Lisaks on riigiabi kontroll oluline vahend selleks, et aidata ümberkorraldamisotsuste tingimuslikkuse kaudu tagada pankade tagasipöördumine oma peamise majandusliku funktsiooni ehk reaalmajanduse laenuandjaks olemise juurde.

Hispaanias oli 2013. aasta esimene täisaasta, mil viidi ellu erinevaid ümberkorraldamiskavasid, mis olid heaks kiidetud 2012. aasta juulis vastu võetud kaheksateistkümneme kuu pikkuse finantsabi programmi raames riigiabi saanud pankade jaoks. Ümberkorraldamiskavade eesmärk oli suunata pankade tegevus riskantsematelt ettevõtmistelt laenamisele VKEdele ja teistele äriühingutele. 2013. aasta esimeses pooles lõpetati riigiabi saanud pankade puhul nn allutatud kohustuste menetlus, millega loodi nendes pankades ligi 13 miljardi euro väärtuses kapitali ja vähendati vajadust täiendavate avaliku sektori vahendite järele.

2013. aastal jätkas komisjon koos Euroopa Keskpanga ja Rahvusvahelise Valuutafondiga ka finantsabi andmist liikmesriikidele, kes olid seda taotlenud. Riigiabi kontroll aitas kaasa majanduse kohandamise programmide elluviimisele Iirimaa, Kreekas, Portugalis ja Küprosel. Üks peamisi poliitikanõudeid, mis nendele riikidele esitati, oli pangandussektori ümberkorraldamine, sealhulgas ulatuslike finantssektoris kohaldatavate tingimuste kehtestamine.

Avatud, tõhus ja turvaline ühtne maksete turg

Komisjon suunas oma jõustamis- ja õigusloomealased jõupingutused ka maksetevaldkonnale. Näide selle kohta on 2011. aasta septembris algatatud ja 2013. aasta juunis lõpetatud konkurentsieeskirjade rikkumisega seotud uurimine, mille käigus uuriti Euroopa Maksenõukogu läbiviidud internetimaksete standardimisprotsessi²⁶.

Meetmete võtmine kindlustamaks, et standardimisprotsessid ei mõjuta sisenemist turule ja innovatsiooni

Euroopa Maksenõukogu on Euroopa pangandussektori otsusetegija ja koordineeriv organ maksete valdkonnas. Komisjon tundis muret selle pärast, et maksenõukogu võib jätta oma e-maksete standardite ja eelkõige e-maksete raamistiku puhul tehtava tööga pangandussektorist väljapoole jäävad internetiteenuste pakkujad e-maksete turult kõrvale. Internetimaksed on e-kaubanduse arengu ja ELi siseturu tõrgeteta toimimise seisukohalt eluliselt tähtsad.

Uurimise käigus teatas Euroopa Maksenõukogu oma otsusest peatada e-maksete raamistiku ja mis tahes muu sama eesmärgi või mõjuga standardimisalgatuse väljatöötamine. Selle tulemusel võttis kaebuse esitaja Sofort AG kaebuse tagasi. Neil asjaoludel otsustas komisjon uurimise lõpetada.

Läbivaadatud makseteenuste direktiivis²⁷ lubatakse sõnaselgelt pangandussektorivälistel osalejatel interneti- ja kaardimaksete valdkonnas pankadega konkureerida. Sel juhul täiendati reguleerimisega tõhusalt konkurentsieeskirjade jõustamist.

Üks teine näide eelneva reguleerimise ja konkurentsieeskirjade tagantjärele jõustamise vahelise koostoime kohta on ettepanek võtta vastu määrus kaardipõhiste maksete vahendustasude kohta,²⁸ milles on võetud arvesse kahe kümnendi jooksul toimunud konkurentsimenetlusi, mis on olnud seotud maksekaardiettevõtjatega. Vahendustasud on

²⁶ Juhtum AT.39876 – Euroopa Maksenõukogu internetimaksed.

²⁷ COM(2013) 547 (final). Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv makseteenuste kohta siseturul, direktiivide 2002/65/EL, 2013/36/EL ja 2009/110/EL muutmise ning direktiivi 2007/64/EÜ kehtetuks tunnistamist kohta.

²⁸ COM(2013) 550 (final). Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus kaardipõhiste maksetehingute vahendustasude kohta.

olnud sageli konkurentsiasutuste ja reguleerivate asutuste vaatluse all. Komisjon on võtnud ELi konkurentsieeskirjade alusel vastu mitmeid otsuseid, teiste seas 2007. aasta detsembri otsus MasterCardi kohta²⁹. Toimunud on ka hulk riiklikke menetlusi, sealhulgas Poolas, Ungaris, Itaalias, Lätis, Ühendkuningriigis, Saksamaal ja Prantsusmaal. Euroopa kaardimakseturg on aga sellegipoolest endiselt võrdlemisi killustatud ja vahendustasud on väga erinevad. Selle probleemi lahendamiseks tegi komisjon ettepaneku võtta vastu vahendustasusid käsitlev määrus. Ettepaneku eesmärk on kujundada välja kogu ELi hõlmav maksete turg, mis võimaldab tarbijatel, jaemüüjatel ja teistel ettevõtjatel saada täit kasu ELi siseturust, sealhulgas – kooskõlas strateegia „Euroopa 2020” digitaalse tegevuskavaga – e-kaubandusest.

Läbivaadatud makseteenuste direktiiviga ette nähtud keeld võtta lisatasu maksekaartide puhul, mille suhtes kohaldatakse vahendustasu, täiendab tarbijaõiguste direktiivi,³⁰ mille kohaldamine peaks algama kõikjal ELis alates 13. juunist 2014. Uued eeskirjad ei luba kauplejatel kohaldada ükskõik millise maksevahendi puhul lisatasu, mis ületab kauplejale sellise vahendi kasutamise tulemusel tekkinud kulusid.

5. ENERGEETIKA: SEKTOR, MIS VAJAB KÕIGE ENAM SUUREMAT EUROOPA MÕÕDET

Energeetika on üks sektoritest, kus ühtse turu väljakujundamine toob Euroopa ettevõtetele ja kodanikele kõige suuremat kasu. Energia siseturu väljakujundamise eesmärgil toimuva reformimise, sealhulgas 2007. aastal käivitatud kolmanda energiapaketi³¹ mõju avaldumiseks kohapeal kulub siiski oodatust rohkem aega. 2013. aastal kindlaks tehtud põhiprobleemid on ELi üha suurem sõltumine imporditavast energiast, aina tõusvad energiahinnad ja investeringute puudumine³². Taastuvenergiad on konkurentsivõimelisele, turvalisele ja jätkusuutlikule energiasüsteemile üleminekul väga oluline roll.

Energiaturgudel on Euroopa majanduses suur osatähtsus. Energia on üks tööstuse põhisisendeid ja see on seotud peaaegu iga tarbijate igapäevaelu aspektiga. Energiakulud mõjutavad märkimisväärselt majandustegevust. Energia hind on Euroopa konkurentsivõime seisukohast väga suur mureallikas, eriti energiamahukates tööstusharudes, ohustades kümme aastat Euroopa käes olnud liidrikohta CO₂-heite vähendamise vallas.

Küsimuses, mida oleks vaja nende probleemide lahendamiseks, valitseb laialdane üksmeel: varustada EL ühise energiaalase raamistikuga, investeerida infrastruktuuri, suurendada energiatõhusust ning toetada taastuvenergiat tõhusamat ja turuga paremini lõimitud abiga.

Konkurentsipoliitika moodustab osa poliitikameetmete kombinatsioonist, mille abil saab neid probleeme lahendada. ELi energiaalased õigusaktid on aidanud kaotada seaduslikke monopole ja ühtlustada eeskirju ning nendega on kehtestatud meetmed turu lõimumise ja liberaliseerimise toetamiseks. Konkurentsipoliitikaga püütakse omakorda tagada, et ettevõtted ei säilitaks ega ennistaks konkurentsitõkkeid. Seega toetavad konkurentsieeskirjade jõustamise ning konkurentsi reguleerimise ja liberaliseerimise meetmed kõik ELi energiapoliitika kolme alustala: jätkusuutlikkust, konkurentsivõimet ja energiavarustuse kindlust.

²⁹ Juhtum AT.34579 – MasterCard I.

³⁰ Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2011/83/EL, 25. oktoober 2011, tarbija õiguste kohta.

³¹ 2007. aastal vastu võetud kolmandas energiapaketi tehti kindlaks konkurentsivastane käitumine, mida tuleks käsitleda ELi konkurentsieeskirjades.

³² Vt „Komisjoni analüüs Euroopa Ülemkogu 22. mai 2013. aasta kohtumise tarbeks”, kättesaadav aadressil http://ec.europa.eu/europe2020/pdf/energy2_et.pdf.

Mõnes liikmesriigis on konkurents gaasi- ja elektriturul aga endiselt piiratud mitte üksnes õigusaktide aeglase rakendamise tõttu, vaid ka tingituna nende sektorite eripärast – sektorisse sisenemiseks vajaminevatest suurtest investeeringutest ja füüsilise infrastruktuuri piiratusest. Ehkki ELi energiaturul on enamjaolt ikka veel riiklikud või piirkondlikud, on nende lõimumine suurenenud. Täiendav lõimumine võiks vähendada hinnakõikumisi ning parandada üldist tõhusust ja konkurentsi.

Selles mõttes suurendab konkurentsieeskirjade jõuline jõustamine eelneva reguleerimise tõhusust. Riigi sekkumine peaks olema hästi kavandatud, et piirata mõju energiahindadele.

Alates 1. jaanuarist kohaldatakse uusi suuniseid heitkogustega kauplemise süsteemis antava riigiabi kohta. Uus raamistik võimaldab liikmesriikidel vabastada energiamahukad tööstusharud nende elektrihinna kajastuvatest CO₂ kaudsetest kuludest. Samuti käsitletakse selles ohtu, et ettevõtted paigutuvad ümber väljaspool ELi asuvatesse riikidesse, kus keskkonnaeeskirjad ei ole nii ranged³³. 2013. aastal kiitis komisjon sellised kavad heaks viies liikmesriigis: Belgias, Saksamaal, Madalmaades, Hispaanias ja Ühendkuningriigis³⁴. Samas tunnistati Saksamaa ametiasutuste plaan anda sellist toetust teatavatele värviliste metallide tootjatele kokkusobimatuks, kuna see oleks kaasa toonud tõsiseid konkurentsimoonusi, mis oleksid kahjustanud teiste liikmesriikide tootjaid³⁵.

Avatud ja konkurentsivõimeliste energiaturgude edendamine mittediskrimineeriva juurdepääsu ja võrdsete tingimuste tagamisega

Konkurentsieeskirjade jõustamise abil on kärbitud 2013. aastal või kärbitakse tulevikus energiahindu, võideldes kuritahtliku tegevuse või kokkulepete sõlmimise vastu, mis viivad turgude killustumiseni ja energia ebatõhusa jaotamiseni. Komisjon on uurinud veel pooleli olevate uurimiste käigus töötlemata õli, rafineeritud õlist valmistatud toodete ja biokütuste sektoris tegutsevate ettevõtjate käitumist;³⁶ Gazpromi seoses gaasi tarnimisega Kesk- ja Ida-Euroopasse;³⁷ ettevõtet BEH seoses elektri tarnimisega Bulgaarias³⁸ ning energiabörse³⁹.

Aprillis kiitis komisjon heaks ja võttis vastu otsuse, millega muudeti õiguslikult siduvaks Tšehhi turgu valitseva elektriettevõtja ČEZ võetud kohustused⁴⁰. 2011. aasta juunis, pärast 2009. aastal ette teatamata tehtud kontrolle, hakati uurima põhjalikult Tšehhi elektrisektorit. Pärast seda, kui ČEZ kohustus tegelema komisjonile muret valmistanud küsimustega, korraldati 2012. aasta juulis turust, mille tulemus leiti olevat rahuldav. ČEZ loobub umbes 800–1 000 MW ulatuses oma tootmisvõimsusest. See loobumine võimaldaks uuel ettevõtjal siseneda Tšehhi elektriturule ja pakkuda tal turgu valitsevale ettevõtjale konkurentsi.

Komisjon algatas ametliku menetluse ka Rumeenia energiabörsi OPCOMi suhtes,⁴¹ mis sai koos oma emaettevõtja CNTEE Transelectricaga mais vastuväited. Komisjon jõudis esialgsele järeldusele, et OPCOM, Rumeenia ainukese energiabörsi operaator diskrimineerib ettevõtjaid nende tegevuskoha alusel. Energiabörsidel on avaliku hinnateabe andmisel oluline roll – kitsendavad äritavad piiravad väliskauplejate ettevõtluskulude suurendamisega elektriturgude

³³ Suunised, mis käsitlevad teatavaid riigiabi meetmeid kasvuhoonegaaside saastekvootidega kauplemise süsteemis pärast 2012. aastat, ELT C 158, 5.6.2012, lk 4.

³⁴ Juhtumid SA.37017, SA.36103, SA.37084, SA.36650 ja SA.35543.

³⁵ Juhtum SA.300068 – värviliste metallide tootjatele elektrienergia süsinikdioksiidiga seotud kulude katmiseks antav abi.

³⁶ Juhtum AT.40054 – õli- ja biokütuste turud, vt 14. mai 2013. aasta MEMO/13/435 (NB! Juhtumi numbrit ja nime ei ole veebisaidil veel avalikustatud).

³⁷ Juhtum AT.39816 – Kesk- ja Ida-Euroopa eelnevad gaasitarneturud, vt 4. septembri 2012. aasta MEMO/12/937.

³⁸ Juhtum AT.39767 – BEH elekter, vt 3. detsembri 2012. aasta IP/121307.

³⁹ Juhtum AT.39952 – energiabörsid, vt 7. veebruari 2012. aasta MEMO/12/78.

⁴⁰ Juhtum AT.39727 – ČEZ.

⁴¹ Juhtum AT.39984 – OPCOM / Rumeenia energiabörs.

likviidsust ja tõhusust. Juurdepääs energiaturgudele on ülioluline, et saavutada hulgi- ja jaeturgudel läbipaistvad ja usaldusväärsed elektri hinnad.

Riigiabi kontrolli puhul algatas komisjon põhjaliku uurimise seoses veeressurssidega seotud kontsessiooniga, mis anti ettevõttele Electricidade de Portugal (EDP) elektri tootmiseks, et veenduda, kas hind, mida Portugali turgu valitsev elektri ettevõtja EDP maksis 2007. aastal selle eest, et tema õigust kasutada riigi veeressursse elektri tootmiseks laiendati, oli kooskõlas ELi riigiabi eeskirjadega⁴². Komisjon on algatanud uurimised seoses eeskirjade ja tavadega, mis reguleerivad sarnaste kontsessioonide andmist või laiendamist ka teistes liikmesriikides.

6. KONKURENTSIEESKIRJADE JÕUSTAMINE DIGITAALMAJANDUSES, ET TOETADA EUROOPA DIGITAALSE TEGEVUSKAVA ELLUVIIMIST

Digitaalne revolutsioon on vallutanud peaaegu kõik majandussektorid, kujundades seda, kuidas inimesed elavad ja äri ajavad, tuues kaasa mitmesugused digitaalsed tooted ja teenused ning pakkudes teistele sektoritele olulisi sisendeid, kokkuhoiuvõimalusi ning uude teabe saamise ja levitamise kanaleid. Digitaalsed sektorid on peamised loovuse ja innovatsiooni edendajad, andes tõuke konkurentsivõime kasvule kogu majanduses. Ehkki on äärmiselt keeruline teha kindlaks usaldusväärsed meetmed, mille abil mõõta digitaalmajanduse suurust, on selle panus SKP kasvu muutunud viimastel aastatel üha märkimisväärsemaks. Seda arvesse võttes käivitas komisjon 2010. aastal oma juhtalgatuse „Euroopa digitaalne tegevuskava”,⁴³ mida täiendati 2012. aasta detsembris ajakohastatud prioriteetidega.

Kuigi konkurentsipoliitika aluspõhimõtted ja eesmärgid on kõikides sektorites samad, on digitaalmajandusel hulk eritunnuseid. Üks neist on kiire käibeprotsess. Teine digitaalsete turgude tunnus on kiired tehnoloogilised muutused, mis toovad turule pidevalt uusi seadmeid ja mittemateriaalseid kaupu, nagu teenused, rakendused ja ökosüsteemid. Ja lõpetuseks, ärimudelid ja tuluallikad vahetuvad digitaalsel turgudel kiiremini kui mujal.

Konkurentsipoliitika vahendite kombineerimine turu kiire arenguga kaasnevate probleemide lahendamiseks

Kiiresti arenevatel turgudel, nagu IKT ja e-kommunikatsioon, on vajalik eelneva reguleerimise ja konkurentsieeskirjade tagantjärele jõustamise ühine kasutamine, et tagada sektori nõuetekohane toimimine ja aidata sel kasutada täielikult ära oma kasvupotentsiaali. Iseäranis oluline on tõhusalt uurida turgu valitsevate ettevõtete käitumist ja kiiresti reageerida seisundi kuritarvitamise korral, sest ebaseaduslik tegevus võib põhjustada väikeste ja innovaatiliste konkurentide varast turult kõrvalajäämist.

Digitaaltööstuse valdkonnas on oluline hõlbustada ka intellektuaalomandi ja teadmiste levitamist. Selleks vaatab komisjon seoses tehnosiirde kokkulepetega läbi oma monopolidevastase poliitika raamistiku. Konkureerivate või mittekonkureerivate ettevõtjate vahelised tõhusust suurendavad tehnosiirde kokkulepped edendavad innovatsiooni ja konkurentsivõimet. Tehnoloogia levitamine võib soodustada konkurentsi ja suurendada järgnevat uuendustegevust. Veebruarist maini toimus avalik konsultatsioon seoses olemasolevate suuniste ja tehnosiirde kokkulepete grupierandi määramise läbivaatamisega eesmärgiga võtta 2014. aasta kevadel vastu lõplikud dokumendid.

Konkurentsieeskirjade jõustamine kiiresti areneval digitaalsel turul: Google'i juhtum
--

⁴² Juhtum SA.35429 – riigi veeressursside kasutamise õiguse laiendamine hüdroenergia tootmiseks.

⁴³ KOM(2010) 245 lõplik/2. Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „Euroopa digitaalne tegevuskava”.

Komisjon tundis muret, et Google võib kuritarvitada Euroopa Majanduspiirkonnas oma turgu valitsevat seisundit veebiotsingute, veebiotsingureklaamide ja veebiotsingureklaamide vahendamise turgudel. Komisjon leidis, et selline tegevus võib kahjustada tarbijaid, vähendades nende valikuvõimalusi ja lämmatades innovatsiooni spetsialiseeritud otsinguteenuste ja veebiotsingureklaamide valdkonnas. Komisjoni tõstatatud konkurentsieeskirjade järgimisega seotud küsimuste lahendamiseks võttis Google endale aprillis esimesed kohustused ja oktoobris muudetud kohustused. Komisjon taotles Google'i muudetud kohustuste kohta tagasisidet ametlike teabenõuete kaudu. Saadud tagasiside põhjal jõudis komisjon järeldusele, et muudetud kohustustest jäi endiselt väheks, et tegeleda piisavalt küsimustega, mis komisjon oli oma esialgses hinnangus seoses konkurentsieeskirjade järgimisega tõstatanud. Komisjon teatas Google'ile, et kui ettevõtja soovib esitada veel ühed muudetud kohustused, millega lahendatakse asjakohaselt komisjoni tõstatatud küsimused, on tal selleks väga vähe aega ning et nende esitamatajätmise korral rakendab komisjon määruse 1/2003 artikli 7 kohast menetlust.

Ühenduvuse edendamine ja ühisturu killustatuse probleemi lahendamine telekommunikatsioonisektoris

Tõelise ühtse turu puudumine elektroonilise side valdkonnas ei lase välja töötada uusi teenuseid, mis oleksid ligipääsetavad kogu siseturul, ning see on kahjulik Euroopa tarbijatele.

Elektroonilise side ühtse turu väljakujundamine tooks Euroopa ettevõtetele ja kodanikele märkimisväärset kasu. Komisjon võttis 11. septembril vastu õigusaktide paketi „Ühendatud Euroopa: ühtse telekommunikatsioonituru ülesehitamine”. Paketti kuuluvad teatis ühtse telekommunikatsioonituru kohta ning ettepanek võtta vastu määrus, millega nähakse ette sätted, mis käsitlevad Euroopa elektroonilise side ühtset turgu ja ühendatud Euroopani jõudmiseks vajalikke meetmeid. Pakett sisaldab ka komisjoni soovitusi järjepidevate mittediskrimineerimiskohustuste ja kuluarvestuse metoodikate kohta eesmärgiga edendada konkurentsi ja parandada lairibasse investeerimise keskkonda⁴⁴.

Konkurentsieeskirju on jõustatud 2013. aastal telekommunikatsioonisektoris üsna aktiivselt. Sellega ei ole lastud turgu valitsevatel ettevõtjatel kaitsta oma ettevõtet ebaseadusliku tegevuse abil ning on kantud hoolt selle eest, et ettevõtjate ühinemised ei põhjustaks kõrgemaid hindu, kehvemat kvaliteeti ja uuendustegevuse taseme langemist.

Komisjon vaatab praegu ühinemismääruse alusel läbi mitut suurt tehingut, sealhulgas kaht kavandatud tehingut, millega koondataks vastavalt Iirimaa ja Saksamaa mobiilsidevõrgu operaatorid. 1. oktoobril teatas Hutchison 3G UK komisjonile oma kavast omandada ettevõtte Telefónica Ireland üle ainukontroll ja 6. novembril algatas komisjon seoses selle ühinemisega põhjaliku uurimise⁴⁵. Samaselt teatas Telefónica Deutschland komisjonile 31. oktoobril oma kavast omandada Saksamaal ainukontroll ettevõtte KPN mobiilsideteenuste (E Plus) üle ja 20. detsembril algatas komisjon selle tehingu suhtes põhjaliku uurimise⁴⁶. Kuna mõlema tehingu tulemuseks oleks osalejate arvu vähenemine hulgi- ja jaeturul, mis on juba praegu väga kontsentreeritud, tuleb need tehingud 2014. aasta jooksul põhjalikult läbi vaadata.

Samuti vaatas komisjon läbi ja kiitis esimeses etapis tingimusteta heaks Ühendkuningriigi suurima kaabelsideoperaatori Virgin Media omandamise ettevõtte Liberty Global poolt 23,3 miljardi USA dollari eest⁴⁷ ja Saksamaa suurima kaabelsideoperaatori Kabel Deutschlandi omandamise Vodafone'i poolt 8 miljardi euro eest⁴⁸.

⁴⁴ <https://ec.europa.eu/digital-agenda/en/connected-continent-single-telecom-market-growth-jobs>.

⁴⁵ Juhtum M.6992 – Hutchison 3G UK / Telefónica Ireland.

⁴⁶ Juhtum M.7018 – Telefónica Deutschland / E-Plus.

⁴⁷ Juhtum M.6880 – Liberty Global / Virgin Media.

⁴⁸ Juhtum M.6990 – Vodafone / Kabel Deutschland.

Seoses monopolidevastase võitlusega määras komisjon 23. jaanuaril 66 894 000 euro suuruse trahvi Telefónicale ja 12 290 000 euro suuruse trahvi Portugali Telecomile kokkuleppe eest mitte konkureerida teineteisega Pürenee poolsaare telekommunikatsiooniturgudel⁴⁹. Hispaanias ja Portugalis valitseva olukorra alalhoidmisega aitas see kokkulepe säilitada ELi telekommunikatsioonisektori turu jaotamist. Kokkulepped mitte pakkuda teineteisele konkurentsi on üks kõige tõsisemaid ELi konkurentsieeskirjade rikkumisi, kuna sellised kokkulepped võivad tarbijate jaoks kaasa tuua kõrgemad hinnad ja väiksema valikuvõimaluse. See konkreetne otsus on eriti oluline, sest see oli seotud piiriülese turu jagamise kokkuleppega.

Tõkete kaotamine teadmistepõhises majanduses toimuva uuendustegevuse teelt

2013. aastal tegeles komisjon aktiivselt standardipõhiste patentidega. Standardipõhiste patentidega kaitstakse tehnoloogiat, mis on vajalik standardeid kehtestava organisatsiooni väljatöötatud tööstusstandardi rakendamiseks. Standardipõhiste patentidega kaitstud tehnoloogiat kasutamata ei ole tehniliselt võimalik valmistada standarditele vastavat toodet.

Mais saatis komisjon ettevõttele Motorola Mobility vastuväited seoses standardipõhiste patentide võimaliku väärkasutusega mobiiltelefonide puhul⁵⁰. Liikmesriigi kohtu ettekirjutuste taotlemine on patendirikkumise korral üldjuhul standardipõhise patendi omaniku seaduslik õiguskaitsevahend. Ent kui standardi edukas rakendamine eeldab patenteeritud tehnoloogia kasutamist, on juurdepääs standardipõhisele patendile eeltingimus standardile vastavate toodete müümiseks turul ükskõik millisele ettevõttele. Seepärast on komisjon jõudnud esialgsele järeldusele, et kohtu ettekirjutuste taotlemine võib kujutada endast turgu valitseva seisundi kuritarvitamist, kui tegemist on standardipõhiste patentidega ja potentsiaalne litsentsiomanik soovib omandada litsentsi õiglastel ja mõistlikel tingimustel ning kedagi diskrimineerimata (FRAND-tingimustel). Komisjon leiab, et standardipõhiste patentide omanikel ei tohiks olla sellises olukorras õigust kohtu ettekirjutustele, mis üldjuhul sisaldavad keeldu müüa toodet, mille puhul on patenti rikutud. Standardipõhiste patentide omanikele jääb õigus taotleda ettekirjutusi, juhul kui potentsiaalsed litsentsiomanikud keelduvad litsentsidest, mis on leitud olevat FRAND-tingimustele vastavad.

Standardipõhiste patentide valdkonnas tehtud jõupingutused on hõlmanud ka Samsungi⁵¹. Septembris tegi Samsung ettepaneku võtta kohustused komisjoni 2012. aasta detsembri vastuväidetes tõstatatud konkurentsieeskirjade järgimisega seotud küsimuste lahendamiseks. Kavandatud kohustuste raames tegi Samsung ettepaneku, et ta ei taotle viie aasta jooksul ettekirjutusi ühegi oma praeguse ega tulevase standardipõhise patendi puhul, mis on seotud nutitelefonides ja tahvelarvutites kasutatavate tehnoloogiatega, ühegi ettevõtte suhtes, kes on nõus järgima kindlaksmääratud protsessi asjakohaste FRAND-tingimustele vastavate litsentsitasude määramiseks kohtus või vahekohtus.

7. KONKURENTSIPOLIITIKAALANE RAHVUSVAHELINE KOOSTÖÖ ÜLEILMASTUMISEGA KAASNEVATE PROBLEEMIDE LAHENDAMISEKS

Maailma riikide majanduse üha suurem vastastikune sõltuvus on pöördumatu suundumus: välismaised otseinvesteeringud olid jõudnud kriisi alguseks tasemele, kus nad moodustasid

⁴⁹ Juhtum AT.39839 – Telefónica ja Portugal Telecom.

⁵⁰ Juhtum AT.39985 – Motorola – raadiosidel põhineva pakettandmeteenu (GPRS) standardipõhiste patentide jõustamine.

⁵¹ Juhtum AT.39939 – Samsung – universaalse mobiilsidesüsteemi (UMTS) standardipõhiste patentide jõustamine.

enam kui 30 % maailma SKPst, ja maailma kaubandus on kasvanud viimasel kahel kümnendil keskmiselt 5,3 % aastas. Tekkinud on uued majandushiiud ja üleilmse ettevõtluskeskkonna peamised osalejad on teinud märkimisväärsed investeeringuid üksteise majandusse.

Majanduse üleilmastumine eeldab konkurentsiasutuste tihedamat koostööd mitte üksnes Euroopas, vaid kogu maailmas. Konkurentsiasutuste rahvusvaheline koostöö aitab ohjata tõhusalt üleilmastumisega kaasnevaid probleeme ning edendab rakendatavate konkurentsipoliitikaalaste põhimõtete ja tavade ühtlustamist kogu maailmas. On oluline tagada eri asutuste koostöö ja nende jõustamistegevuse tulemuste kooskõla. Euroopa Parlamendi julgustusel jätkas komisjon osalemist mitmepoolsetes ja kahepoolsetes poliitikadiialogides, mida peeti mitme teise jurisdiktsiooni ametiasutustega, et ühtlustada konkurentsivaldkonnas paremini nii materiaal- kui ka menetlusõigusnorme. Samuti jätkas komisjon tihedat koostööd mitme konkurentsiasutusega igapäevase jõustamistegevuse vallas.

Kahepoolne ja mitmepoolne koostöö konkurentsieeskirjade tõhusamaks jõustamiseks

EL alustas 8. juulil läbirääkimisi USAga Atlandi-ülese kaubandus- ja investeerimispartnerluse kokkuleppe teemal ja 25. märtsil läbirääkimisi Jaapaniga vabakaubanduslepingu teemal. Mõlemad läbirääkimised hõlmavad konkurentsiga seotud sätteid, mida komisjon jälgib väga hoolsalt.

Seoses kahepoolsete suhetega väljaspool ELi tegutsevate konkurentsieeskirjade jõustamise asutustega keskendas komisjon 2013. aastal oma jõupingutused eeskätt ELi peamistele kaubanduspartneritele – nii traditsioonilistele kaubanduspartneritele kui ka peamistele tärkava majandusega riikidele. Sellega seoses peeti 2013. aastal kõrgetasemelisi dialooge esindajatega konkurentsiasutustest, kellega EL on sõlminud koostöökokkuleppe või vastastikuse mõistmise memorandumid.

22. novembril Delhis toimunud BRIC-riikide konverentsi raames kirjutasid konkurentsi peadirektoraat ja India konkurentsikomisjon alla vastastikuse mõistmise memorandumile koostööks konkurentsioiguse valdkonnas. 17. mail kirjutati alla ELi ja Šveitsi koostöölepingule. Selle lepingu puhul on uudne asjaolu, et see võimaldab mõlemal konkurentsiasutusel vahetada asjakohaste uurimiste käigus saadud teavet, mis on ka põhjus, miks seda lepingut kutsutakse teise põlvkonna lepinguks. Leping jõustub pärast seda, kui Euroopa Parlament ja Šveitsi parlament on selle heaks kiitnud.

Edenenud on ka läbirääkimised, mida peetakse sarnase lepingu sõlmimiseks ELi ja Kanada vahel. Peale selle osales komisjon jätkuvalt tehnilises koostöös teiste väljaspool ELi asuvate konkurentsiasutustega, eriti Hiina ja India konkurentsiasutustega.

Komisjon jälgis nagu ennegi tähelepanelikult, kuidas rakendatakse Horvaatia ühinemisakti⁵² terase- ja laevaehituse teemaliste lisade sätteid. 1. juulil sai Horvaatiast ELi liige. Kandidaatriikidega peetavate ühinemisläbirääkimiste vallas tehti 2013. aastal märkimisväärsed edusamme sellega, et vaadati läbi Montenegro õigusaktid ja määrati kindlaks konkurentsipeatükki käsitlevate läbirääkimiste algeesmärgid.

Samuti jätkas komisjon aktiivset osalemist rahvusvahelistes konkurentsiga seotud foorumites, nagu OECD konkurentsikomisjon, rahvusvaheline konkurentsivõrgustik ja ÜRO Kaubandus- ja Arengukonverents (UNCTAD). 2013. aastal jätkas komisjon oma tegevust rahvusvahelise konkurentsivõrgustiku ühinemiste tööühma ja kartellide tööühma ühe alamühma kaasesimehena. 2013. aastal juhtis komisjon (koos USA föderalse kaubanduskomisjoniga) ka

⁵² Horvaatia ühinemislepingu ühinemisakt.

rahvusvahelise konkurentsivõrgustiku juhtrühma projekte, mis käsitlesid konkurentsieeskirjade jõustamisega seotud uurimismenetlusi.

8. KONKURENTSIALANE DIALOOG TEISTE INSTITUTSIOONIDEGA

Struktureeritud dialoog Euroopa Parlamendiga

Konkurentsi peadirektoraat peab konkurentsiküsimustes pidevat struktureeritud dialoogi Euroopa Parlamendiga ning eelkõige selle majandus- ja rahanduskomisjoniga.

Asepresident Almunia külastas 2013. aastal majandus- ja rahanduskomisjoni struktureeritud dialoogi raames kaks korda: 28. mail, selleks et tutvustada 2012. aasta konkurentsipoliitika aruannet, ning 26. novembril, et anda ülevaade peamistest otsustest ja poliitilistest arengutest 2013. aastal, jäädes ootama parlamendi 2014. aasta töö tulemusi konkurentsivaldkonnas.

Asepresident osales ka regionaalpoliitika komisjoni 30. mai koosolekul, et rääkida regionaalabi suunistest, mille läbivaatamisega komisjon tegeles.

2013. aastal võeti konkurentsipoliitika aastaaruannete kohta vastu kaks resolutsiooni. Juunis võttis parlament vastu resolutsiooni Sanchez Presedo raporti kohta, mis käsitles 2011. aasta konkurentsipoliitika aruannet. 2012. aasta konkurentsipoliitika aruanne saadeti 14. mail majandus- ja rahanduskomisjoni, et Euroopa Parlamendi liikmed saaksid valmistuda volinikuga peetavaks dialoogiks. Resolutsioon Tremosa i Balcells'i raporti kohta võeti vastu 10. detsembril.

Viimastel aastatel on parlament väljendanud muret seoses konkurentsieeskirjade rikkumise korral määratavate trahvidega. Komisjon on seisukohal, et trahvide määramist käsitlevad suunised tagavad ettevõtjatele piisava õiguskindluse ja komisjonile paindlikkuse, kui peaks tekkima vajadus teha kohandusi. Euroopa kohtud on toetanud seda struktuuri mitmel korral.

Riigiabi ajakohastamise teemaline struktureeritud dialoog Euroopa Parlamendiga

Nõukogu konsulteeris ametlikult Euroopa Parlamendiga seoses võimaldamismääruse ja menetlusmääruse vastuvõtmisega. Need määrused on nurgakiviks riigiabi ajakohastamisele, mis oli konkurentsi peadirektoraadi esmatähtis eesmärk kogu 2013. aasta vältel. Parlament võttis juulis, pärast põhjalikku tööd asjaomase kahe ettepanekuga, vastu oma kaks resolutsiooni. Lisaks majandus- ja rahanduskomisjonile esitas võimaldamismääruse kohta oma arvamuse ka transpordi- ja turismikomisjon. Peale selle, et parlamendil oli seadusandlikus protsessis ametlik roll, võttis komisjon riigiabi valdkonna suuniste läbivaatamisel arvesse ka parlamendi edastatud peamisi sõnumeid. Nagu asepresident Almunia EP liikmetele 26. novembril toimunud struktureeritud dialoogi käigus ütles, viiakse riigiabi ajakohastamine ülejäänud riigiabisuuniste vastuvõtmisega lõpule 2014. aastal.

Lisaks jätkus juulis toimunud võimaldamismääruse ja menetlusmääruse vastuvõtmisega paralleelselt ning ka pärast seda suure hulga riigiabi käsitlevate õigusaktide läbivaatamine ja ajakohastamine. 6. mail korraldati kolmas avalik konsultatsioon seoses kinoteatise eelnõuga, millele järgnes teatise lõpliku teksti vastuvõtmine 14. novembril. Majandus- ja rahanduskomisjoni teavitati sellest algatusest, nagu ka avaliku konsultatsiooni algatamisest seoses suunistega lennujaamadele ja lennuettevõtjatele antava riigiabi kohta (lennundussuunised), 3. juulil, vähese tähtsusega abi käsitlevast konsultatsioonist 17. juulil, avalikust konsultatsioonist seoses üldise grupierandi määrusega 29. juulil ning pankade päästmise ja ümberkorraldamise suunistest 14. novembril.

Regionaalabi suuniseid käsitlev taustadokument saadeti majandus- ja rahanduskomisjonile 16. mail.

Konkurentsi peadirektoraat andis EP liikmetele ja töötajatele ülevaate sellestki valdkonnast. Regionaalarengukomisjon esitas regionaalabi kaartide ja struktuurifondide järgmise programmiperioodi üle paralleelselt peetud arutelude käigus suulise küsimuse regionaalabi suuniste kohta, mille üle toimus ka mõttevahetus.

Kahju hüvitamise hagid⁵³

Asepresident Almunia otsustas tutvustada komisjoni ettepanekut kahju hüvitamise kohta esmalt EP majandus- ja rahanduskomisjoni liikmetele 11. juunil Strasbourgis toimunud koordinaatorite avatud koosolekul, vahetult pärast ettepaneku vastuvõtmist kolleegiumis. Komisjon võttis selle ettepaneku vastu ELi toimimise lepingu artiklite 103 ja 114 alusel, mistõttu tuli komisjonil edastada ettepanek seadusandliku tavamenetluse kohaselt Euroopa Parlamendile ja nõukogule. Selleks et vastata küsimustele, osalesid komisjoni talituste esindajad 18. septembril majandus- ja rahanduskomisjoni raportööri eestvedamisel ettepaneku teemal toimunud seminaril ning 17. oktoobril aset leidnud esimesel arvamustevahetusel.

Šveitsi leping

Konkurentsi peadirektoraadi talitused teavitasid Euroopa Parlamenti läbirääkimistest, mida peeti Šveitsi konkurentsiasutusega teise põlvkonna lepingu sõlmimiseks, esmalt 2010. aasta novembris. 2013. aasta juunis taotles nõukogu ametlikult parlamendi nõusolekut sellele lepingule. Konkurentsi peadirektoraat on teinud koostööd raportööriga ning osalenud assistentidele korraldatud õpikojas, avalikul kuulamisel ja kohtumisel fraktsioonide esindajatega.

Konkurentsi peadirektoraadi ning majandus- ja rahanduskomisjoni suhtluse jätkuv tõhustamine

Sarnaselt varasematele aastatele korraldas konkurentsi peadirektoraat majandus- ja rahanduskomisjoni assistentidele ja poliitilistele nõustajatele seminari, kus käsitleti 2012. aasta konkurentsipoliitika aruande peamisi teemasid. Seminar toimus 17. mail konkurentsi peadirektoraadi ruumides. Pärast seda anti raportöörile assistentidele põhjalik ülevaade konkurentsi- ja riigiabi-eeskirjade jõustamisest transpordisektoris ning pankadele antavast riigiabist. Samuti toimus majandus- ja rahanduskomisjoni konkurentsitöörühma kuuluvate EP liikmete kõrgetasemeline juhendamine peamistel poliitikaga seotud teemadel.

Juulis võttis komisjon vastu uue pangandusteatis, et ajakohastada 2008. aastal finantskriisi alguses avaldatud suuniseid ja kajastada vahepeal omandatud kogemusi. Komisjon koostas ka aruteludokumendi majandus- ja rahanduskomitee jaoks, mis saadeti majandus- ja rahanduskomisjoni esimehele.

Konkurentsi peadirektoraat jätkas asjaomaste parlamendikomisjonide regulaarset teavitamist avalikest konsultatsioonidest ning uute suuniste ja poliitikadokumentide vastuvõtmisest.

Peadirektoraadi töötajad kohtusid 2013. aastal kahepoolsete kohtumiste raames mitmete Euroopa Parlamendi liikmetega seoses parlamendi tööga erinevate konkurentsialaste toimikute vallas. Komisjoni talitused koostasid vastuse 366-le parlamendi esitatud kirjalikule küsimusele ja 21-le konkurentsi peadirektoraadi vastutusalasse kuulunud petitsioonile.

Konkurentsi peadirektoraat ning majandus- ja rahanduskomisjon jätkasid oma uuringutega seotud teabe vahetamist. Peadirektoraat teavitas juulis majandus- ja rahanduskomisjoni sekretariaati uuringutest, mille ta oli lasknud 2013. aastal korraldada.

Konkurentsi peadirektoraadi koostöö Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee ning Regioonide Komiteega

⁵³ COM(2013) 404 (final). Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv teatavate eeskirjade kohta, millega reguleeritakse liikmesriikide õiguse kohaseid kahju hüvitamise hagsid liikmesriikide ja Euroopa Liidu konkurentsioiguse rikkumise korral.

Komisjon teavitas peamistest poliitikaalgatustest ka Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteed ning Regioonide Komiteed. Samuti osales komisjon töörühmades ja sektsioonide koosolekutel. 1. veebruaril osales asepresident Almunia Regioonide Komitee täiskoguistungil, kus käsitleti riigiabi reformi ja 2014.–2020. aasta regionaalabi suuniste läbivaatamist.